

Jazykovedné pojmy/termíny a ich význam

Pre prácu s jazykom je potrebné poznať aspoň základné pojmy z oblasti jazykovedy, ako sú napr.:

1. Hierarchia elementov (jednotiek) jazyka

Interlingua	Slovensky	Anglicky	Vysvetlenie
littera	písmeno	letter	grafický znak abecedy
alphabet / abeceda	abeceda	alphabet	súbor písmen jazyka
graphema	graféma	grapheme	najmenšia grafická jednotka odlišujúca význam
phonema	fonéma	phoneme	najmenšia zvuková jednotka odlišujúca význam
unitate lexical	lexikálna jednotka	lexical unit	jednotka slovníka jazyka (slovo, tvar slova, predložka, zámeno, viacslovné výrazy)
unitate syntactic	syntaktická jednotka	syntactic unit	jednotka gramatickej štruktúry – ako sa slová spájajú (slovo, fráza, klauzula, veta, súvetie)
unitate semantic	sémantická jednotka	semantic unit	jednotka významu, pojem, koncept

2. Základné slovné druhy

Interlingua (IA)	Slovensky	Anglicky	Vysvetlenie
substantivo	podstatné meno	noun	označuje osoby, veci, pojmy
adjectivo	prídavné meno	adjective	opisuje vlastnosti substantíva (podst. mena)
verbo	sloveso	verb	vyjadruje dej, stav, činnosť
adverbio	príslovka	adverb	rozvíja sloveso, adjektívum alebo vetu
pronomie	zámeno	pronoun	zastupuje substantívum
preposition	predložka	preposition	vyjadruje vzťahy (v, na, do...)
conjunction	spojka	conjunction	spája vety alebo členy
interjection	citoslovcie	interjection	vyjadruje city, reakcie

3. Gramatické kategórie

Interlingua	Slovensky	Anglicky	Vysvetlenie
singular	jednotné číslo	singular	označuje jeden prvok
plural	množné číslo	plural	označuje viac prvkov
genere	rod	gender	IA má prirodzený rod, nie gramatický
numero	číslo	number	singulár / plurál
persona	osoba	person	1., 2., 3. osoba (ja, ty, on/ona/ono)
modo	spôsob vyjadrenia	mood	indikatív = oznamovací (realita, fakt) imperatív = rozkazovací (rozkaz, výzva) subjunktív = podmieňovací (želanie, podmienka, hypotéza, možnosť)
tempore	čas	tense	minulý, prítomný, budúci
voce	slovesný rod	voice	činný/aktívny, trpný/pasívny

4. Morfologické pojmy

Interlingua	Slovensky	Anglicky	Vysvetlenie
radice	koreň slova	root	základná časť slova
affixo	afix	affix	predpony, prípony
prefixo	predpona	prefix	stojí pred koreňom
suffixo	prípona	suffix	stojí za koreňom
derivation	odvodenie	derivation	tvorenie slov z koreňa
composition	skladanie	compounding	spájanie dvoch slov

5. Syntaktické pojmy

Interlingua	Slovensky	Anglicky	Vysvetlenie
phrase	fráza / vetný člen	phrase	jednotka vo vete
clausula	klauzula	clause	ucelená časť vety s predikáciou
proposition	veta (holá, rozvitá)	clause, sentence	základná syntaktická jednotka
proposition complexe	súvetie	complex sentence	spojenie – prepojenie viac viet
predication	predikácia	predication	prepája syntax a sémantiku dáva vete jadro/význam/obsah – vzťah podmetu- prísudku (určuje dej, vlastnosť, stav)
subjecto	podmet	subject	vykonávateľ/nositeľ deja
predicato	prísudok	predicate	konanie - dej alebo stav
objecto	predmet	object	cieľ deja
complemento	doplnok	complement	rozvíja význam slova
modificador	rozvíjajúci člen	modifier	opisuje, spresňuje

6. Špeciálne pojmy

Interlingua	Slovensky	Anglicky	Vysvetlenie
substantivisate	substantivizovaný	nominalized	slovo používané ako podstatné meno (napr. <i>bon</i> = dobrý, <i>le bon</i> = dobro)
idiomatic	idiomatický	idiomatic	prirodzený pre daný jazyk, nie doslovný
reflexive	zvrtný	reflexive	sloveso so „sa“ (robiť → robiť sa)
impersonal	neosobný	impersonal	bez konkrétneho podmetu (zamlčaný podmet)
infinite	neurčitok	infinitive	základný – neurčitý tvar slovesa
participio	príčasie	participle	slovesný tvar (napr. <i>finite</i>)
gerundio	gerundium	gerund	slovesné podstatné meno (čítať – čítanie)